

Véronique Verhagen & Arina Banga
Fontys Lerarenopleiding Tilburg
Contact: veronique.verhagen@fontys.nl

Aan de slag met het *Handboek Taalkunde*

1. Inleiding

In september 2022 is het *Handboek Taalkunde* verschenen bij Coutinho. Hoe zit taal in elkaar en hoe gebruiken mensen taal? Het boek behandelt op een toegankelijke en overzichtelijke manier het fascinerende systeem achter taal. Het omvat alle leerdoelen over taalbeschouwing uit de Kennisbasis (tweedegraads) voor docenten Nederlands. Daarbij zijn concrete lesideeën voor in de klas opgenomen. Behalve voor aankomende docenten Nederlands is het boek ook een geschikte inleiding Taalkunde voor andere studenten aan het hbo en aan de universiteit, bijvoorbeeld studenten Logopedie, Taalwetenschap of studenten aan een lerarenopleiding Frans of een andere moderne vreemde taal.

In onze bijdrage vertellen we over de achtergrond van ons boek. Ook kunnen de deelnemers een paar werkvormen uit het boek uitproberen.

2. Aanleiding

In de colleges ‘taalbeschouwing’ merkten we dat het boek dat we gebruikten niet zo goed aansloot op onze doelgroep. Dat hoorden we ook van collega’s die deze vakken gaven aan bachelorstudenten Leraar Nederlands van andere hogescholen. Voor studenten was het lastig om de informatiedichte tekst te begrijpen en tot zich te nemen. Het *Handboek Taalkunde* neemt om die reden meer ruimte om de concepten toe te lichten en om bepaalde processen uit te leggen. Daarbij hebben we ervoor gekozen om de voorbeelden uit andere talen zo te kiezen dat ze minder abstract zijn voor studenten: het gaat in ons boek vaak om de moderne vreemde talen die op middelbare scholen onderwezen worden. Uitzonderingen daarop zijn talen die door leerlingen geregeld als thuistaal gesproken worden, zoals het Turks.

Daarnaast kregen we van studenten geregeld de vraag: “*Waarom moeten we dit weten?*”. Omdat op veel scholen, naast zinsontleding, weinig plaats in het curriculum gereserveerd is voor taalkundige onderwerpen, vonden studenten het vaak lastig om de ver-

taalslag naar de praktijk te maken. In ons boek proberen we een koppeling te maken tussen de theorie en de lespraktijk van studenten.

3. Opbouw

Het *Handboek Taalkunde* bestaat uit negen hoofdstukken die afzonderlijk van elkaar bestudeerd kunnen worden. De hoofdstukken zijn ingedeeld in vier categorieën. De eerste behandelt taal als systematisch fenomeen, van de kleinste tot de grootste onderdelen: ‘fonologie en fonetiek’, ‘morfologie’, ‘syntaxis’, ‘semantiek’ en ‘pragmatiek’. De hoofdstukken over ‘psycholinguïstiek’ en ‘taalverwerving’ belichten taal als individueel fenomeen, terwijl in het hoofdstuk over ‘sociolinguïstiek’ de focus ligt op taal als sociaal fenomeen. In het laatste hoofdstuk, ‘geschiedenis van het Nederlands’, ligt het accent op taal als historisch fenomeen, vanuit het perspectief van Europese taalfamilies.

Elk hoofdstuk kent dezelfde opbouw. Het begint met leerdoelen die zijn afgeleid van het domein ‘taalbeschouwing’ uit de Kennisbasis voor tweedegraads docenten Nederlands. Daarna volgt theorie, met vragen waarmee studenten de theorie kunnen verwerken. Een deel van deze vragen doet een beroep op het onderzoekend vermogen van de student. Het einde van een hoofdstuk bestaat achtereenvolgens uit ‘een zelftoets’, ‘een samenvatting en verantwoording’ en ‘verder lezen’.

4. Taalkunde in de klas

De lopende tekst van de theorie wordt zo nu en dan onderbroken door twee typen oranje kaders. Het eerste type is bedoeld om voor de student duidelijk te maken wat het verband is tussen de geleerde taalkundestof en wat er in het klaslokaal gebeurt. Een voorbeeld hiervan is het onderscheid ‘ei/ij’ en ‘ou/au’ dat teruggaat op de Middelednederlandse spelling. In het tweede type kader bieden we een concrete werkvorm aan, waarmee de student/docent in de klas met leerlingen aan de slag kan gaan met het onderwerp uit de taalkunde waar het over gaat. Een voorbeeld hiervan is een werkvorm om leerlingen inzicht te geven in de invloed van frequentie op fouten in de werkwoordspelling.